mgr inż. Katarzyna Orlińska-Dejer [1)]

BIM w przetargach publicznych – analiza wybranych postępowań przetargowych

DOI: 10.15199/33.2017.10.43

BIM (Building Information Modeling), to jedno z najpopularniejszych słów używanych w ostatnim czasie w budownictwie. Pojawia się już nie tylko w odniesieniu do prezentacji narzędzi klasy BIM, ale coraz częściej w bezpośrednim związku z postępowaniami przetargowymi, konsultacjami czy dialogami technicznymi prowadzonymi przez inwestorów publicznych czy Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa. Warto w tym miejscu podkreślić, że inicjatywa popularyzacji i wdrożenia technologii BIM w Polsce miała i ma charakter inicjatywy oddolnej i jest związana głównie z działalnością non-profit.

Pierwszym sygnałem motywującym jednostki publiczne do zainteresowania się wdrożeniem technologii BIM na poziomie formalnym powinno być pojawienie się w 2014 r. Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/24/EU, która zobligowała nas, jako kraj członkowski, do wprowadzenia w życie przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych wynikających z tej Dyrektywy. Tak się jednak nie stało. Dopiero 22 czerwca 2016 r. (rysunek 1) ukazała się Ustawa o zmianie ustawy Prawo zamówień publicznych, w której znalazły się zapisy przeniesione „żywcem" z Dyrektywy. W rozdziale 2a *Komunikacja zamawiającego z wykonawcami* znalazły się następujące zapisy [4]:

Art. 10e. W przypadku zamówień na roboty budowlane lub konkursów zamawiający może wymagać użycia narzędzi elektronicznego modelowania danych budowlanych lub podobnych narzędzi. W takim przypadku zamawiający udostępnia środki dostępu do tych narzędzi zgodnie z art. 10d do czasu, gdy takie narzędzia staną się ogólnie dostępne.

Art. 18. W postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego wszczętych i niezakończonych przed 18 października 2018 r., a w przypadku postępowań prowadzonych przez centralnego zamawiającego, przed 18 kwietnia 2017 r.:

3. w przypadku zamówień na roboty budowlane lub konkursów zamawiający może wymagać użycia narzędzi elektronicznego modelowania danych budowlanych lub podobnych narzędzi, jeżeli takie narzędzia są ogólnie dostępne lub zamawiający zapewnia alternatywne środki dostępu do takich narzędzi.

Przywołane zapisy budziły i nadal budzą wiele wątpliwości, co podkreślono w Raporcie *Building Information Modeling. Ekspertyza dotycząca możliwości wdrożenia metodyki BIM w Polsce;* opracowanym na zlecenie Ministerstwa Infrastruktury i Budownictwa przez firmy KPMG advisory Sp. z o.o. sp. k. i ARUP (9.2016) [3]. Oto niektóre z nich:

Pkt. 2.5.2:*... identyfikujemy ryzyko, że w postępowaniach z wymogami stosowania BIM wykonawcy domagać się będą „udostępniania środków dostępu do BIM". Nie potrafimy zinterpretować, co ten przepis oznaczać będzie w praktyce. W najgorszym przypadku oznaczać mogłoby to konieczność dostosowania dokumentacji BIM w posiadaniu zamawiającego do posiadanych przez wykonawców narzędzi modelowania lub wręcz do posiadanego sprzętu komputerowego.*

Pkt. 2.5.10: *Wprowadzenie art. 10e do Prawa zamówień publicznych jest*

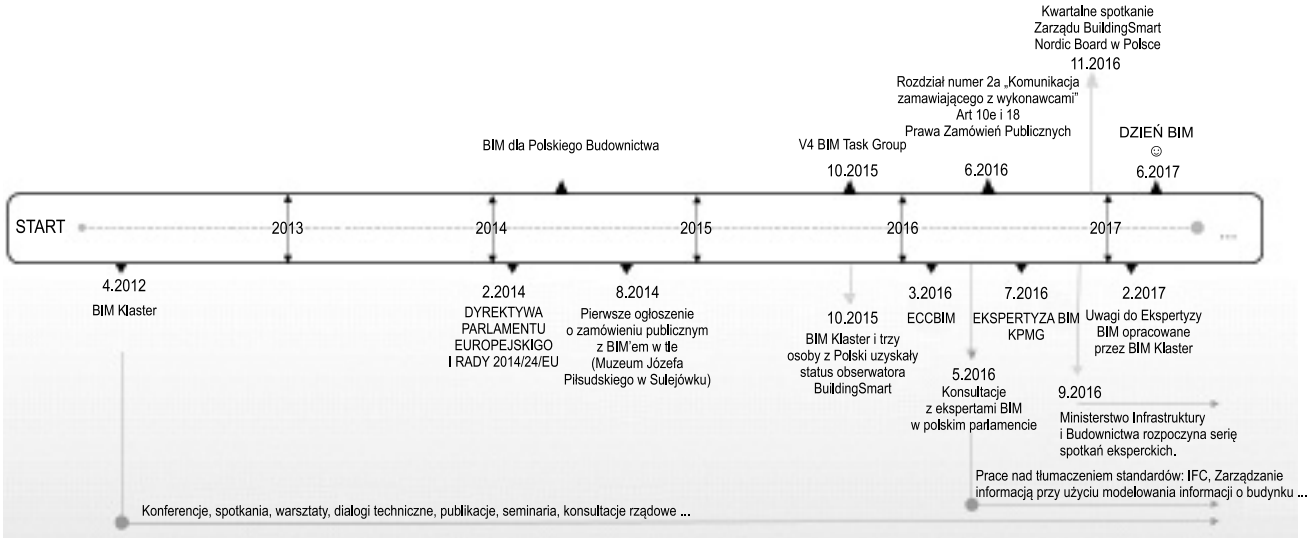

Rys. 1. Historia BIM w Polsce

[1)] „Datacomp" Sp. z o.o.; k.orlinska-dejer@datacomp.com.pl

naszym zdaniem niefortunne, a jego skutki niemożliwe do określenia. Być może PZP będzie wymagało zmiany, która wyraźnie wskaże na dopuszczalność żądania posługiwania się BIM w trakcie realizacji budowy, a także do zarządzania nią. Na dzień dzisiejszy literalna interpretacja tego artykułu to umożliwia, jeśli zamawiający „udostępni środki dostępu do tych narzędzi". Pytani przez nas eksperci nie wiedzą, jak interpretować ten przepis.

Skąd wątpliwości? Po pierwsze w żadnym z wymienionych dokumentów nie ma mowy, w ujęciu dosłownym, o technologii BIM. Pojawia się jedynie sformułowanie dotyczące *„użycia narzędzi elektronicznego modelowania danych budowlanych lub podobnych narzędzi"*. Doświadczenie uczy, że brak jednoznacznej definicji jest przyzwoleniem na dowolną interpretację. W najbardziej ekstremalnym przypadku można przecież stwierdzić, że modelujemy dane budowlane za pomocą tabeli w pliku Excel. Przykład ten, choć mocno przerysowany, ma na celu pokazać ryzyko wynikające z niedoprecyzowania zapisów Ustawy. Co więcej, zgodnie z zapisami Ustawy *zamawiający udostępnia środki dostępu do tych narzędzi zgodnie z art. 10d do czasu, gdy takie narzędzia staną się ogólnie dostępne.* Rodzi się więc pytanie, czy będąc wykonawcą startującym w przetargu, mamy domagać się od inwestora udostępnienia narzędzi, środków dostępu do narzędzi – czyli namiarów na dystrybutorów oprogramowania, czy też może jeszcze czegoś innego? Tak naprawdę ogranicza nas wyłącznie nasza wyobraźnia. Autorzy cytowanego Raportu dostrzegają jeszcze inne możliwości interpretacji zapisów Ustawy, które wymagają bezwzględnie doprecyzowania.

Problemy związane interpretacją przepisów nie zniechęcają inwestorów publicznych do ogłaszania kolejnych postępowań, w których coraz częściej pojawiają się wymagania stosowania BIM. Dla przypomnienia, pierwsze, znane mi zadanie inwestycyjne, w którym było takie wymaganie, to słynne już postępowanie dotyczące „budowy kompleksu muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku" [2]. Niestety autorzy Specyfikacji Istotnych Warunków Zamówienia (SIWZ) nie dostosowali stawianych wymagań do możliwości rodzimego rynku. Skutkiem tego były liczne odwołania i uwagi do treści SIWZ, zarzucające inwestorowi m.in. wykluczenie polskich wykonawców z uczestnictwa w postępowaniu (ze względu na wymagane doświadczenie), co było zgodne z prawdą, biorąc pod uwagę poziom implementacji BIM w Polsce w 2014 r. Ostatecznie wykonawcy wnioskowali o wykreślenie z SIWZ zapisów dotyczących BIM. Inwestor stopniowo usuwał te zapisy. Analizując pytania i odpowiedzi, które pojawiły się przy okazji tego postępowania, wyłania się jasny obraz postawy, z jaką w kolejnych latach przyjdzie się zmierzyć inwestorom (publicznym i prywatnym) oraz entuzjastom BIM (projektantom, menedżerom, wykładowcom…).

Jak pokazuje rysunek 2, kolejne przetargi, w których stosowano wymagania BIM, zaczynały się pojawiać po rocznej przerwie. Wymagania BIM są nie tylko bardziej racjonalne i dostosowane do możliwości rodzimego rynku, ale też ich forma jest dużo bardziej doprecyzowana i czytelna dla potencjalnych uczestników postępowania przetargowego. Przykładem może być dokumentacja przetargowa dotycząca zadania *Wybór Zarządzającego Projektem – Budowa Ośrodka Narciarstwa Biegowego i Biathlonu w Szklarskiej*

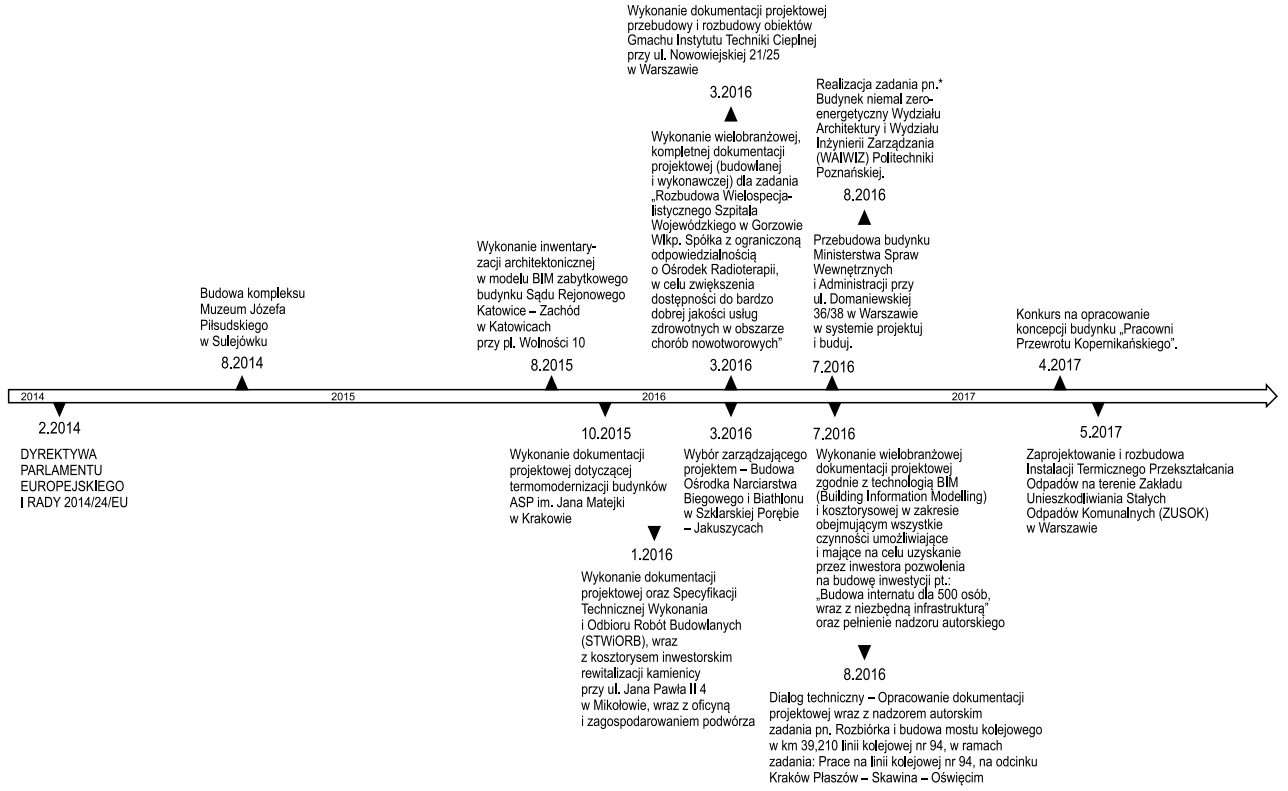

Rys. 2. Przykłady przetargów publicznych, w których wymagano stosowania BIM

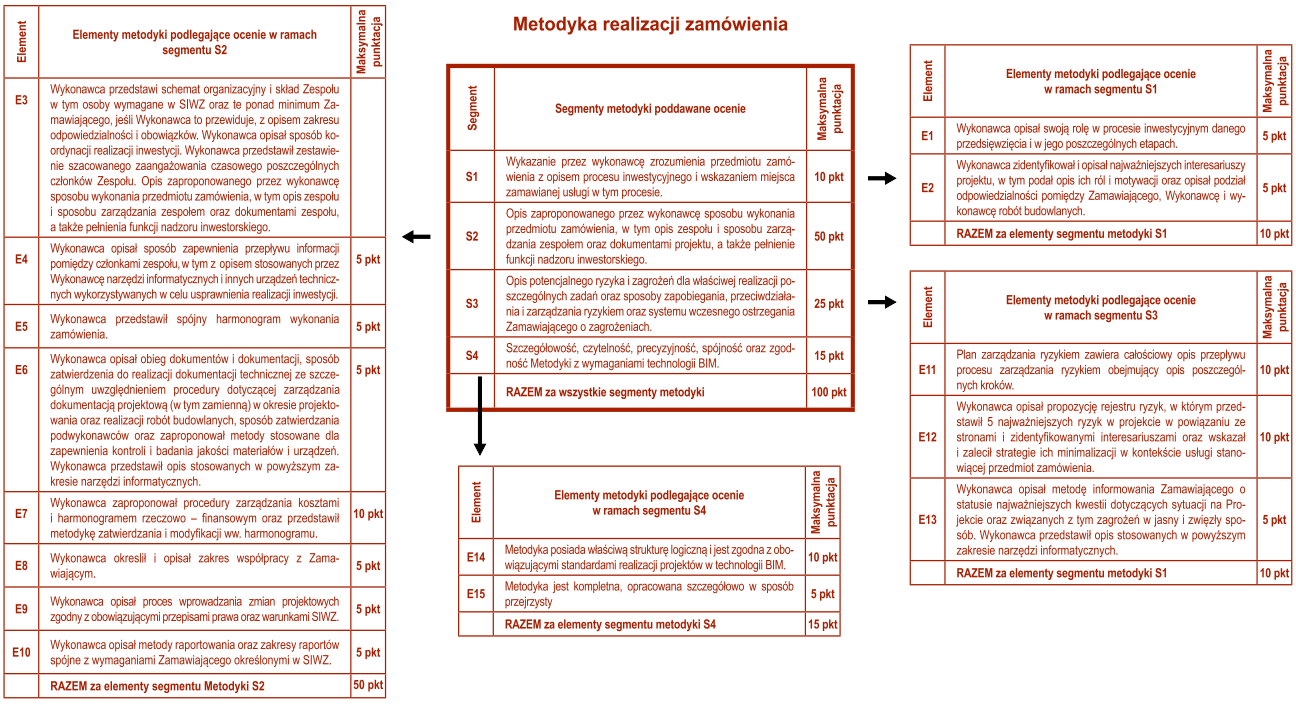

Rys. 3. Metody realizacji zamówienia. Podział na segmenty i etapy z wyszczególnieniem maksymalnej punktacji. Wybór zarządzającego projektem – Budowa Ośrodka Narciarstwa Biegowego i Biathlonu w Szklarskiej Porębie – Jakuszycach

Porębie – Jakuszycach, w którym przedmiotem zamówienia objęto wykonanie projektów budowlanych i wykonawczych oraz czynności menedżerskie i techniczne potrzebne do zrealizowania projektu o założonych parametrach technicznych, finansowych i terminowych. Wszystko wg technologii BIM. Zgodnie z SIWZ zamawiający przyjął następujące kryteria oceny: cena z wagą 60% i metoda realizacji inwestycji z wagą 40%. Co więcej, jasno opisał segmenty metody poddawanej ocenie z wyszczególnieniem maksymalnej punktacji dla segmentów i elementów metody zaproponowanej przez wykonawców (rysunek 3). Paradoksalnie, w tym postępowaniu oczekiwane było *co najmniej dwuletnie doświadczenie w wykonywaniu modeli BIM,* w tym: 1) *jeden model BIM dla budynków o powierzchni co najmniej 5000 m^2 każdy; 2) jeden przedmiar robót bezpośrednio z modeli BIM dla budynków o powierzchni co najmniej 5000 m^2 każdy,* podczas gdy w postępowaniu, które odbyło się 1,5 roku wcześniej, oczekiwania były znacznie większe. Oczywiście autorzy SIWZ nie uniknęli wpadek, wskazując jako jedno z wymagań *zgodę w 100% (modelu – przypisek autora) z Dokumentacją Projektową*, co w oczywisty sposób pozostaje w sprzeczności z ideą pracy wg BIM, gdzie dokumentacja tworzona jest z modelu, a nie na odwrót.

Ostatnim postępowaniem przetargowym, o którym chciałabym wspomnieć, jest *Konkurs na opracowanie koncepcji Budynku Pracowni Przewrotu Kopernikańskiego*. Wymagania dotyczące Standardu Wykonania modelu BIM dla tego postępowania zostały opracowane i zaprezentowane w bardzo obszerny sposób. Zamawiający zdefiniował wymagania dotyczące standardu wykonania modelu na poszczególnych etapach realizacji inwestycji i przekazał wykonawcy dokumenty, które mają na celu pełne usystematyzowanie procesu. Czas pokaże, czy takie podejście jest słuszne.

Inwestorzy publiczni w Polsce chcą realizować inwestycje w technologii BIM, ponieważ dostrzegają płynące z tego korzyści, np. w przypadku zadania *Konkurs na opracowanie koncepcji Budynku Pracowni Przewrotu Kopernikańskiego* są one następujące:

- realizacja inwestycji w założonym czasie i budżecie;
- eliminacja robót zamiennych;
- oddanie budynku do użytkowania w założonym terminie;
- realizacja budynku energooszczędnego z minimalizacją kosztów w ciągu życia budynku;
- realizacja budynku doskonale zaprojektowanego pod względem przestrzennym, funkcjonalnym i architektonicznym.

Pytajmy, korzystajmy z pomocy ekspertów, realizujmy wspólnie ciekawe inwestycje, mając na uwadze, że *każdy ważny dla społeczeństwa obiekt budowlany, a do tego realizowany za środki publiczne, zasługuje na to, aby wybudować go dwa razy: raz w przestrzeni wirtualnej, a drugi raz w rzeczywistości* [1].

Literatura

[1] BIM blog: http://www.bimblog.pl/2015/01/pierwszy-w-polsce-przetarg-publiczny-z-wymogiem-ifc-czesc-2/; komentarze do artykułu „Pierwszy w Polsce przetarg publiczny z wymogiem IFC – część 2”; nick: ravscin (dostęp 11.09.2017 r.).

[2] Biuletyn Informacji Publicznej. *Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku:* https://www.e-bip.org.pl/muzeumpilsudski/12416 (dostęp 11.09.2017 r.).

[3] Building Information Modeling. Ekspertyza dotycząca możliwości wdrożenia metodyki BIM w Polsce: http://mib.gov.pl/files/0/1797409/mozliwosciwdrozeniametodyki-BIM.pdf (dostęp 11.09.2017 r.).

[4] Ustawa z 22 czerwca 2016 r. o zmianie ustawy – Prawo zamówień publicznych oraz niektórych innych ustaw: http://orka.sejm.gov.pl/proc8.nsf/ustawy/366_u.htm (dostęp 11.09.2017 r.).

Przyjęto do druku: 12.09.2017 r.